

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Bergen 29.05.2007

Høringsuttalelse til søknad på bygging av Dalelvo kraftverk AS, Dalelva, Kvinnherad kommune i Hordaland

Innledning

Dalelvo Kraft AS ønsker å utnytte vannfallet i Dalelva i Gjetingsdalen i Kvinnherad kommune i Hordaland til kraftproduksjon og har søkt Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) om tillatelse til bygging av Dalelvo kraftverk etter løyve av vassressurslova § 8 og etter forurensningsloven om løyve til gjennomføring av tiltaket.

Naturvernforbundet Hordaland (NVH) takker for utsatt høringsfrist og har denne uttalelsen.

Søknaden

Dalelva får tilsig fra fjellområdene nordvest for Nordrepollen på Folgefonnhalvøya. Elva renn i sørlig retning gjennom Gjetingsdalen og har utløp til Hardangerfjorden ved Eikeneset i Mauranger.

I Dalelvo Kraftverk ønsker en å benytte fallet mellom kote 145 og kote 2 med en strekning på til sammen 680m til kraftproduksjon. Inntaket er planlagt i et flatt skogsområde i Gjetingsdalen. Det er planlagt bygget en 35m lang og 1m høy løsmasseterskel tvers over elva, i tillegg blir det gravet ut en 8m bred og 30m lang inntakskanal. Selve inntaket blir lagt under bakkenivå og vil bestå av en betongkonstruksjon med varegrind, innløpskonus og strengeventil. Inntaksrøret er planlagt lagt i grøft og vil gå gjennom skogsterreng og krysse fylkesvegen på den 680m lange strekningen ned til kraftstasjonen. Kraftstasjonen er planlagt i dagen ved siden av naustmiljøet nede ved fjorden.

Kraftstasjonen vil få en installasjon på 3,1 MW med slukeevne som kan reguleres mellom 0,4 m³/s og 2,6 m³/s, og vil kunne produsere 9,8 GWh årlig.

Det er tenkt en minstevassføring på 100 l/s i sommerhalvåret (mai-sept) og 30 l/s i vinterhalvåret (okt-apr). Minstevassføringa er så liten at det ikke vil redusere produksjonen med mer en 0,4 GWh i kraftverket.

Virkninger for miljø, naturressurser og samfunn

Biologisk mangfold

Rapporten som følger søknaden og omhandler biologisk mangfold tilkjennegir at det er sparsomt med opplysninger om biologisk mangfold i så vel planområdet som dets nære omgivelser. En tur 22. juni 2006 ble foretatt for å befare området og hvor oppmerksomheten ble satt på blomsterplanter og treslag som viste seg å ha et rikt botanisk artsmangfold og sammensetning (konferer oppramsingen i rapporten).

Elvestrekningen består av stryk, fosser, gjel og bekkekløfter som, etter det NVH forstår, ikke er befart og som på de siste 500m har et bratt fall.

Nye erfaringer de siste 3-4 årene samt nye forskningsresultater har ført til ny kunnskap som skal være med i vurderingen ved søknad om bygging av småkraftverk. NVE har derfor kommet med en ny revidert veileder for dokumentasjon av biologisk mangfold ved bygging av småkraftverk. Den viktigste endringen er klare retningslinjer for konsulenter og utbyggere om hvilke temaer som er viktige å utrede når de undersøker det biologiske mangfoldet i forbindelse med søknadsbehandlingen. Forskningsresultatene peker særlig på at enkelte vegetasjons- og naturtyper som fossesprutvegetasjon, bekkekløfter og gjel er særlig utsatt ved utbygging av små kraftverk. Resultatene viser også at det er særlig fuktighetskrevede planter innen moser og lav som er truet ved utbygging. Siden småkraftverk normalt er knyttet til vassdrag med konsentrert fall som fosser og stryk skal naturtyper med slike lokaliteter, bl.a. bekkekløfter, ha spesiell oppmerksomhet. Tiltaket i denne søknaden vil påvirke det lokale klimaet langs elven og vegetasjonen i den nærmeste sonen langs elva, som innbefatter kryptogramsamfunn og invertebrater.

Flere arter av karplanter, sporeplanter, moser og lav har tilpasset seg disse habitatene. På strekningen er det spesielt fuktighetsavhengige moser og lav som er interessante. Bergvegger, steiner og gamle trær langs elva kan være svært viktige biotoper for truede lavarter p.g.a. høy luftfuktighet og god lystilgang (elva er sydvendt). Det fuktige miljøet gir også gode forhold for krevende og truede moser. Det må derfor konkluderes med at det ikke er fremskaffet beslutningsrelevant informasjon om det biologiske mangfoldet og truede arter.

I nasjonal lovgivning er det utarbeidet en rekke miljørettslige prinsipper for offentlig beslutningstaking. De representerer miljøpolitiske mål og skal være virkemidler for å oppnå disse mål. Blant de viktigste prinsipper kan nevnes samlet belastning og føre-var-prinsippet.

I følge Direktoratet for Naturforvaltning er en av de prioriterte naturtyper som Norge har et særlig internasjonalt ansvar for bekkekløfter.

Topografien langs det bratte fallet langsmed vassdraget indikerer at vegetasjonen består av kontinuitetsområder som har eksistert uten menneskelig påvirkning. Naturtypen har således hatt stabile økologiske forhold over lang tid. Kontinuitetsområder inneholder ofte flere spesialiserte arter som ikke tåler endring i påvirkning og mangel på slike miljøer er i dag en trussel mot artsmangfoldet. Naturtypen i planområdet langsmed vannstrengen består av varmekjær løvtreskog med innslag av edelløvskog og hvor boreale treslag inngår. Forskning som er foretatt bl.a. Stokland (1995,1997) viser at artsrikdommen og rødlistearter er høyest i naturtypene edelløvskog og blandet løvskog med både edle og boreale løvtrær.

Når man kommer utenfor randsonen til vassdraget som for eksempel til planlagt rørtrase dominerer ungskog av bjørk, gråor og rogn i følge rapporten. Denne registreringen bekrefter to viktige avklaringer. 1. Vegetasjonen langsmed elva består av gammel, moden skog og representerer kontinuitetsvegetasjon. 2. Den rikere og varierte vegetasjonen som opptrer

langsmed vassdraget er avhengig av elva som bidrar med økt luftfuktighet i omkringliggende skog.

Naturgrunnlaget innenfor tema som topografi, klima, fuktighet og fravær av menneskelig påvirkning innenfor den bratte fallstrekningen på 500m (hele fallstrekningen er 680m) indikerer et artsmangfold med spesialiserte og truede arter som Norge har forpliktet seg til å stoppe tapet av.

Minstevannføringen kan ikke opprettholde fukttilgangen som er nødvendig for å beholde disse livsmiljøene.

Rapporten for øvrig referer et rikt artsmangfold for fugle- og pattedyrfaunaen. Av rovfugler og ugler finnes det for eksempel kongeørn, havørn, hønsehauk, spurvehauk, tårnfalk, spurveugle og kattugle. Det er også en meget rik spettefauna med svartspett, gråspett, grønnspekk, flaggspekk, hvitryggspett og dvergspett. Av disse er flere rødlistede; Hønsehauk, hvitryggspett (begge kategori V; sårbar), kongeørn (kategori R; sjelden), havørn, gråspett, dvergspett (alle kategori DC; hensynskrevende). Av pattedyr er oter, avhengig av vann, og gaupe begge i kategori DM; bør overvåkes.

Dyr og fugler som er direkte avhengig av vannføringen er mink, oter, strandsnipe, fossefall, linerle og gråhegre.

Landskap

Landskapsbilde gir uttrykk for de visuelle og estetiske opplevingsverdiene i landskapet.

Norge er inndelt i landskapsregioner etter hvordan de store og samlende karaktertrekkene opptrer. NIJOS har delt Norge inn i 45 landskapsregioner og 444 underregioner. En underregion ligger alltid bare i en landskapsregion og inndeles oftest på grunnlag av en repeterende landform. Planområdet for Dalelvo kraftverk ligger i landskapsregion 22, Midtre bygder på Vestlandet, og i underregion 22.20 Bygdene i Kvinnherad og Strandebarm.

Landskapet i denne underregionen blir skildret som ”inntrykkssterk og variert og med svært god heilskap i store deler av underregionen”. For at forvaltningen skal kunne bruke denne landskapsinndelingen i lokal planlegging, har man en mer detaljert inndeling i landskapskartleggingens mest detaljerte nivå, som er landskapsområdene. Det er foretatt landskapsanalyser for Maurangerområdet hvor planområdet er inkludert (H. Lykkja 2004). Beskrivelsen herfra er referat fra denne rapporten. Disse områdene er Ænes, Maurangerfjorden, Sunndal, Austrepollen, Nordrepollen, Gjetingsdalen og Årvikstrand. 4 av områdene har fått karakteren B1 som er evaluert ut i fra det som er karakteristisk for regionen og som er fastslått til å være landskap med uvanlig høy variasjon og store kontraster samtidig som det er stor helhet over store deler av regionen. Når vi har et fjordlandskap klassifisert til B1, i en region med landskapskvaliteter på nasjonalt nivå, betyr det at klassifiseringen innebærer særpreg, mangfold og inntrykksstyrke av høy verdi.

Sunndal og Gjetingsdalen har fått karakteren A2 som representerer et svært særpreg og inntrykkssterkt landskap. Gjetingsdalen er en landbrukspreget sørvestvendt hengedal ut mot Hardangerfjorden som er atypisk for bygdene i Kvinnherad og Strandebarm. Kulturlandskapet har stor verdi ved å ha bevart tradisjonelle bygninger og utforminger. Vegetasjonen er vekslende med frodig løvskog som omkranser innmarka og furuskog i silhuett mot fjorden og Bondhusbreen. Heilskapen og inntrykksstyrken er knytt til spennet mellom fjorden og kontakten til Folgefonna. Det som allikevel tar mest oppmerksomhet er den oppdyrka og flate

elvesletta der Dalelva renner gjennom fint steinsatte bredder. Videre ned mot fjorden fortsetter elva i fosser og bekkekløfter. Elvesuset oppleves gjennom hele dalen og varierer i styrke etter som en beveger seg i landskapet. Landskapsopplevinga er i vesentlig grad knyttet til lydbildet i fra elva.

Gjetingsdalen har altså svært store natur- og kulturlandskapsverdier. Når man setter det i sammenheng med fjordgården Eikenes og naustmiljøet ved fjorden, hvor kraftstasjonen er tenkt plassert, danner disse to delområdene en sammenhengende heilskap med kulturlandskapskvaliteter langt over et nasjonalt gjennomsnitt. Nye inngrep som endrer landskapskarakteren vil virke svært negativt på de dokumenterte natur- og kulturlandskapsverdiene og inntryksstyrken. En forutsetning for å bevare disse kvalitetene i landskapet på det evaluerte nivået er å beholde elva intakt som landskapselement. En minstevassføring er ikke nok til å opprettholde elvas funksjon som et viktig element i landskapet.

Fjordlandskapet

Dalelva renner ut i Hardangerfjorden som av Miljøverndepartementet er blitt vurdert som den mest klassiske av våre fjorder og blir kalt selve Dronningen blant våre fjordlandskap. Fjordlandskapet på Vestlandet har ikke sin like noe sted på kloden og er blitt utpekt som både Verdensarvsted og verdens fremste reisemål. Vi har derfor et globalt ansvar å forvalte dette enestående landskapet som en inntakt helhet med fjorder, fosser og fjell, som gir de største opplevelseskvaliteter som verden kan tilby. Opplevelsene og verdisetningen er selvsagt ikke bare knyttet til fjorden men og landskapsrommet i fjordliene som ikke har innsyn i fra alle vinkler fra fjorden. Dalelva er enda et eksempel på et inngrep som gjør at dette enestående landskapet nå forandres negativt for all tid. Vestlandsfjordene må forvaltes på en annerledes bærekraftig måte.

Samfunnsmessige konsekvenser

Kraftproduksjonen vil utgjøre om lag 9,8 GWh som ikke er målbart på den nasjonale kraftoppdekningen. Hordaland er det største energifylket i landet gjennom vannkraft, olje- og gassproduksjon. Det har allerede vært stor utbygging av vassdrag til kraftproduksjon i fylket og Hordaland står for den største vannkraftproduksjonen i landet med omtrent 12,6 % av den nasjonale strømproduksjonen. Det betyr at vassdragsnaturen i fylket er til overmål utnyttet til kraftproduksjon. Skal man etterkomme regjeringens og Stortingets begjæring om stans i tapet av det biologiske mangfold og innfri forpliktelsene i de nasjonale og internasjonale avtalene som Norge har undertegnet, ang. arts mangfold, landskap og vannforvaltning, må man utvise strengere praksis når det gjelder tillatelser til vannkraftprosjekter i fylket.

Det er andre skatteregler for store kraftverk enn for små kraftverk som Dalelvo kraftverk tilhører. Store kraftverk kan gi betydelige inntekter til kommunen i motsetning til små kraftverk. Når skatteleggingen for kraftverk ble omgjort med egne regler for mindre kraftverk blir bare ubetydelige inntekter tilført kommunen.

Det er 7 fallrettighetseiere til Dalelva. Det er 4 av de som bur i bygda. Når det er 7 interessenter må nødvendigvis inntekten til hver falleier bli forholdsmessig mindre. Og når 3 av dem bur andre steder er vi tvilsomme til at prosjektet vil være det som sikrer busettingen i bygda.

Konklusjon

Elveløpet og randsonen har alle de karaktertrekk som tilsier stort artsmangfold og innhold av rødlistede arter. For å oppfylle regjerings og Stortingets bestemmelser om stans av det biologiske mangfoldet kan ingen tillatelse til kraftutbygging innvilges før artssammensetningen langs elvegjelene, fossene og spesielt bekkekløften er avklart. Dette er i overensstemmelse med føre-var-prinsippet i forvaltningen og i tråd med NVE's egen rådgivning for behandling av småkraftverk. At rapporten som følger søknaden ble utarbeidet før revidert veileder i fra NVE, kan ikke brukes til å gå bort fra lovgivende og utøvende myndighets bestemmelser. I denne regionen hvor samtlige elver/bekker skal utnytted til kraftformål, og hvor vi har flere eksempler på tilsvarende elvegjel og bekkekløfter med potensial for truede arter som aldri er blitt undersøkt, er det et krav at slike habitater blir skikkelig gjennomgått.

Natur- og kulturlandskapsverdiene er store og dokumenterte. Elva er en spesielt viktig integrert del av denne heilskapen.

Fjordlandskapet i Hardanger trenger sin fossenatur for å beholde sin status som et landskap av uerstattelig internasjonal verdi og Dalelva tilhører denne fossenaturen.

Når øverste del av elva har fått tillatelse til å unyttes til kraftformål, betrakter NVH de anførte bemerkninger som enda mer tungtveiende.

Kraftproduksjonen ved det omsøkte prosjektet er helt marginalt både i lokal, regional og nasjonal sammenheng. Å påstå noe annet er å omgå sannheten. At grunneierne kan få inntekt av kraftproduksjonen skal vi ha respekt for. Men med så mange eierrettigheter, hvorav flere bur utenbygds, kan vi ikke se at prosjektet har stor innvirkning på bosetting og lokal næringsutvikling.

Ut i fra dette brevets merknader konkluderer NVH med at søknaden om konsesjon for bygging av Dalelvo kraftverk AS etter § 8 må avvises, da skader og ulemper ved tiltaket for allmenne interesser etter vannressurslovens § 25 overstiger fordelene ved tiltaket. Minstevannføring kan ikke på noen måte oppveie de negative konsekvensene som her er framført.

Med hilsen
NATURVERNFORBUNDET HORDALAND

Oddvar Skre
Styremedlem

Kopi:

Miljøverndepartementet
Olje- og energidepartementet

Direktoratet for naturforvaltning
Fylkesmannen i Hordaland
Hordaland fylkeskommune
Kvinnherad kommune
Norges Naturvernforbund
NHO Reiseliv ved Hilde Charlotte Solheim
NHO Reiseliv ved Bjørn M. Bjerke
NHO Reiseliv Vest-Norge ved Else Marie Gulseth
Fjord Norge ved Terje Devold
Innovasjon Norge Reiseliv ved Per-Arne Tuftin
Innovasjon Norge Hordaland ved Nina Broch Mathisen
Hordaland Reiseliv ved Anne Grete Bakke
Reisemål Hardanger Fjord ved Helge Møller
Samarbeidsrådet for Sunnhordland ved Gro Røhne Andersen
Nordhordland Reiselivslag ved Anne Marie Reistad
Innovativ Fjordturisme ved Anders Waage Nilsen